

Grotesk Figürlerin Politik Kullanımının Bir Örneği Olarak J. J. Grandville'nin *Les Métamorphoses Du Jour* Eseri

As An Example Of The Political Use Of Grotesque Figures, J. J. Grandville's Work Les Métamorphoses Du Jour

ÖZET

Bu araştırma, J. J. Grandville'in eseri *Les Métamorphoses du Jour*'daki grotesk figürlerin politik önemini incelemektedir. Grotesk kavramı, görsel sanatlar içinde köklü bir sanatsal ifade biçimi olarak, zamansal ve kültürel sınırları aşarak geleneksel normları sorgulamak ve derin duygusal tepkiler uyandırmak için kullanılmıştır. Antik uygarlıklardan günümüz toplumlarına kadar, sanatçılar ve yazarlar, rahatsız edici estetikleri ve sembolik imgeleri ustaca kullanarak, toplumsal tabularla yüzleşmek, otoriteyi sorgulamak ve derin düşüncelere yol açmak için groteski etkin bir biçimde kullanmışlardır. Zıt öğelerin birleşimi, abartılı formlar ve gerçekliğin çarpıtılmasıyla karakterize edilen grotesk, görsel bir araç olarak, duygusal tepkiler uyandırma, eleştirel sorgulamaları kışkırtma ve güzellik ile dehşet arasındaki sınırları bulanıklaştırma konusunda önemli bir rol oynar. 19. yüzyılda yayımlanan *Les Métamorphoses du Jour*, Jean-Ignace-Isidore Gérard, yani Grandville tarafından hazırlanan bir dizi hiciv içeren illüstrasyonlarla groteskin politik yorum bağlamında çarpıcı bir betimlemesini sunmaktadır. Seçilen illüstrasyonların analizi aracılığıyla, bu makale Grandville'in grotesk figürleri aracılığıyla ilettiği altta yatan sosyo-politik mesajları aydınlatmayı ve eserinin döneminde güçlü bir hiciv ve eleştiri aracı olarak nasıl işlev gördüğünü açıklamayı amaçlamaktadır. 19. yüzyıl sanatındaki *Les Métamorphoses du Jour* eserinin önemi ve etkisini inceleyerek, bu akademik metin, illüstrasyonlarda yer alan temaları, tarzı ve sosyo-politik yorumu kapsamlı bir şekilde araştıracaktır. Maalesef, *Les Métamorphoses du Jour* ile ilgili Türkçe kaynaklarda henüz bir araştırmaya rastlanmamıştır. Mevcut yabancı dil kaynaklarının çoğunluğunun Fransızca olduğu gözlemlenmiştir, bu da Grandville'in eserinin uluslararası etkisini ve grotesk sanat alanındaki sürekli önemini vurgular.

Anahtar Kelimeler: Grandville, Grotesk, Politik Hiciv

ABSTRACT

This research explores the political significance of grotesque figures as depicted in J. J. Grandville's seminal work, *Les Métamorphoses du Jour*. The concept of grotesque, as a sophisticated artistic expression within the visual arts, transcends temporal and cultural boundaries to challenge conventional norms boldly and evoke profound emotional responses. Throughout history, from ancient civilizations to contemporary societies, artists and writers have adeptly employed the disturbing aesthetics and symbolic imagery of the grotesque as a powerful means to confront social taboos, question authority, and provoke profound contemplation. Characterized by the fusion of contrasting elements, exaggerated forms, and distorted reality, the grotesque assumes a significant role as a visual tool capable of eliciting emotions, inspiring critical inquiry, and blurring the boundaries between beauty and horror. Published in the 19th century, *Les Métamorphoses du Jour* provides a compelling portrayal of the grotesque within a political context, conveyed through a series of satirical illustrations meticulously crafted by Jean-Ignace-Isidore Gérard, also known as Grandville. Through a meticulous analysis of carefully selected illustrations, this article endeavors to shed light on the underlying socio-political messages conveyed by Grandville's grotesque figures and elucidate how his work functioned as a potent instrument of satire and critique during its era. By examining the significance and impact of *Les Métamorphoses du Jour* in 19th-century art, this academic text thoroughly explores and elucidates the themes, style, and socio-political interpretations encapsulated within these captivating illustrations. Regrettably, no existing research on *Les Métamorphoses du Jour* has been found in Turkish sources. The majority of available foreign language sources are in French, signifying the international impact of Grandville's work and its enduring relevance in the realm of grotesque art.

Keywords: Grandville, Grotesque, Political Satire

GİRİŞ

Grotesk, görsel sanatlar alanında köklü ve karmaşık bir sanatsal ifade biçimidir ve zaman ile kültürel sınırları aşarak, cesurca geleneksel normları meydan okur ve yoğun duygusal tepkiler uyandırır. Antik uygarlıklardan günümüz toplumlarına kadar, sanatçılar ve yazarlar, rahatsız edici estetikleri ve sembolik imgeleri ustaca kullanarak, toplumsal tabularla yüzleşmek, otoriteyi sorgulamak ve derin düşünceleri uyandırmak için groteski

Huri Kiriş Büyükgüner¹

How to Cite This Article

Kiriş Büyükgüner, H. (2023). "Grotesk Figürlerin Politik Kullanımının Bir Örneği Olarak J. J. Grandville'nin *Les Métamorphoses Du Jour* Eseri", International Social Mentality and Researcher Thinkers Journal, (Issn:2630-631X) 9(74): 4371-4380. DOI: <http://dx.doi.org/10.29228/smryj.71253>

Arrival: 21 July 2023

Published: 31 August 2023

Social Mentality And Researcher Thinkers is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

¹ Öğr. Gör. Dr., Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Resim Bölümü, İstanbul, Türkiye

etkin bir biçimde kullanmışlardır. Zıt öğelerin birleşimi, abartılı formlar ve gerçekliğin çarpıtılmasıyla karakterize edilen grotesk, görsel bir araç olarak önemli bir değer taşır; duyguları harekete geçirme, eleştirel sorgulamaları kıskırtma ve güzellik ile dehşet arasındaki sınırları bulanıklaştırma konusunda etkilidir.

15. yüzyıl sonunda Roma'da yapılan yer altı kazılarında bulunan (Ölmez, 2019: 10) bilinmeyen türden resim süslemelerine, daha sonra, İtalyanca *grotta* yani mağara ve *la grottesca* yani yer altı anlamına gelen terimlerden türetilerek *grottesca* adı verilmiştir (Khouri, 1980: 6). Arkeolojik çalışmalar, insan formlarını bitki ve hayvan unsurlarıyla ustaca birleştiren ve çeşitli hayvan şekillerinin hayal gücüyle zenginleştirildiği freskleri ortaya çıkarmıştır (Ünlüaycıl, 2003: 69). Bu keşif döneminde, bilim insanları ve tarihçiler, bir araya getirilmiş insan, bitki ve hayvan bileşenlerini reddetmiş ve onları iğrenç ve ahlaki açıdan şüpheli olarak değerlendirmiştir. *Grotesque* terimi, dil kullanımı olarak, 19. yüzyılın ikinci yarısına kadar izlenebilir. Wolfgang Kayser, bu kavramı bağımsız olarak inceleyen iki düşünürden biri olarak, *Das Groteske in Kunst und Literatur* adlı çalışmasında groteski olumsuz bir anlamda ele almışken, farklı bir zamandan ve uzak bir coğrafyadan gelen Mikhail Bahtin ise kavrama farklı bir bakış açısı getirmiştir (Şen, 2023: 134). Bahtin grotesk kavramını, korkuya direnme çabası olarak görürken; Kayser ise korkunun doğrudan kendisi olarak tanımlamıştır (Rizvanoğlu, 2016: 15). Bu dil kullanımı daha sonra Fransa ve İngiltere'ye yayılmış ve edebiyat alanında da belirgin bir etki bırakmıştır.

Temelde, groteskte içkin bir başkaldırı gücü vardır ve sanatçılara ve yazarlara, hâkim toplumsal normları ve güç yapılarını sorgulama imkânı sağlar. Görsel sanatlar tarafından benimsenen grotesk, içgüdüsel tepkileri uyandırmak ve yerleşik estetik normlarına meydan okumak için etkili bir araç olarak, çok yönlü ve sürekli gelişen sanatsal ifade alanında kalıcı bir yer edinmiştir.

Kimelerin ve grotesklerin sanatsal temsili, sadece hikâye anlatımıyla sınırlı kalmayarak, kendini Romanesk ve Gotik el yazmalarının karmaşık süslemelerinde, heykellerin büyüleyici formlarında ve vitray pencerelerin büyüleyici renklerinde gösterir (Saraçlı, 2009). Leonardo da Vinci, Hieronymus Bosch (Hauser, 2016: 148), Pieter Bruegel (Bahtin, 2016) gibi ünlü ustalar, eserlerinde bu varlıkların sürreal görünümünü ustalıklı yansıtmışlardır. Ayrıca, görkemli Rokoko salonları, duvarlarını büyüleyici arabeskle süsleyerek bu varlıkların gücüne tanıklık etmektedir. Bu tarihsel melezler, çeşitli sembollerle tanrıları, hükümdarları, şeytanları, cadıları, melekleri, rüya figürlerini, canavarları ve dekoratif fantezileri kişileştirerek bilgi, güç, kötülük ve hayal gücü temalarını içerir.

Sanat alanında, insanın hayvan formlarıyla birleşmesi, insanlığı hem yücelten hem de aşağılayan ikili bir kapasiteye sahiptir. Bu sanatsal araç, Yunan ve Roma tanrılarının sıkça kendi ilahi özelliklerini iletmek için hayvan formlarını benimsemelerinden ilham alır. Benzer şekilde, Yahudi-Hristiyan geleneği bağlamında, melekler kuş kanatlarıyla eterik varlıklar olarak tasvir edilirken, şeytanlar genellikle belirgin boynuzlar, toynaklar ve insan vücut parçalarının ürkütücü bir bileşimiyle betimlenir.

Grotesk, uzun süredir sanatsal ifade için etkili bir araç olarak kullanılmış, normları sorgulamak, toplumsal yapıları eleştirmek ve güçlü mesajlar iletmek için hizmet etmiştir. Bu örneklerden biri, ünlü 19. yüzyıl Fransız sanatçısı Jean-Ignace-Isidore Gérard ya da yaygın olarak bilinen adıyla Grandville'in eserlerinde yatmaktadır. *Les Métamorphoses du Jour* adlı illüstrasyon koleksiyonu, derin politik anlam taşıyan grotesk figürlerin zengin bir desenini temsil etmektedir.

Araştırmanın amacı bu grotesk figürlerin politik temelini araştırmak, Grandville'in *Les Métamorphoses du Jour* eserinde bulunan illüstrasyonların sosyal yorumun bir aracı olarak nasıl işlev gördüklerini incelemektir. Literatür taramasında konuyla ilgili yerli kaynağın yetersiz olduğu tespit edilmiş olup, Grotesk ve mizah üzerine ileride yapılacak olan benzer çalışmalar araştırmanın genişletilmesinde katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

YÖNTEM

Bu araştırma, grotesk figürlerin politik amaçlarla kullanımını incelemek ve yorumlamak amacıyla, Grandville'in *Les Métamorphoses du Jour* adlı eserini incelemektedir. Çalışma kapsamında betimsel araştırma yöntemi kullanılmaktadır. Eser çözümlenmesinde sanat tarihsel analiz ile politik yorumu birleştirilmiş olup tasvir edilen grotesk figürlerin anlatıya katkıları açıklanarak literatüre katkı sağlanması hedeflenmektedir.

Araştırmanın sınırlılıklarını, *Les Métamorphoses du Jour* eserinin oluşturulduğu tarihsel ve politik bağlamı içerir. Bu adım, sanatçının dönemindeki ilgili tarihsel kaynakların, politik olayların ve hâkim ideolojilerin gözden geçirilmesini ve eserdeki grotesk figürlerin kullanımının arkasındaki potansiyel motivasyonları anlamayı amaçlamaktadır.

Elde edilen veriler tematik analize tabi tutulur. Politikada grotesk figürlerin kullanımı ile ilgili temalar ve desenler belirlenmekte ve yargısal örnekleme ile analiz edilmektedir. Analiz, eserdeki grotesk tasvirler aracılığıyla iletilen altında yatan mesajları, toplumsal eleştirileri ve politik yorumları ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır. Literatür tarama iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde grotesk ve mizah arasındaki ilişki açıklayarak ve bilimsel perspektiften bakış sağlamayı hedeflemektedir.

Veri toplama teknikleri olarak birbirinden farklı kaynaklardan literatür çalışılmıştır. Türkçe kaynaklarda 'Les Métamorphoses du Jour' ile ilgili bir araştırmaya rastlanılmamıştır. Yabancı dildeki kaynakların çoğunluğunun Fransızca olduğu tespit edilmiştir.

Araştırma etiği dikkate alınmış, alan yazı çerçevesinde yazınsal anlatılar bilim etiğine göre atıf kuralları doğrultusunda kaynakçada verilmiştir. Araştırma metni ayrıca intihal tarama programından da geçirilmiştir.

BULGULAR

Grotesk ve Mizah Arasındaki Karmaşık İlişki: Sanatsal ve Bilimsel Perspektiflerden Anlayışlar

Grotesk ile mizah arasındaki karmaşık ilişki, uzun süredir bilim insanlarını ve sanatçıları büyülemiştir. Tanrılar, melekler ve şeytanlar gibi dini işlevlere sahip olan melezler, birleşik ve farklı formlarındaki mizahı içlerinde barındırırken, bu formların ciddiyeti sıklıkla gözden kaçar. Bununla birlikte, grotesk içinde mizahın korkuyla eşit derecede önemli bir rol oynadığı kabul edilmelidir. Tarihsel referanslar, Rönesans döneminde *grotesco* teriminin *gülünç* ve *uğursuz* yönleri kapsadığını (Ünlüaycıl, 2003: 16), bu ikili özelliklerin sonraki grotesk sanat formlarında öne çıktığını göstermektedir. 18. ve 19. yüzyıllarda, birçok grotesk tanımı, komedi ve korku unsurlarını içeren melez bir yapı olarak tanımlamaktadır (Khouri, 1980: 9).

Tarih boyunca, grotesk çeşitli sanatsal ifadelerde, edebi eserlerde ve sahne sanatlarında izlerini bırakmıştır. Antik dönem satirik oyunlardan modern politik karikatürlere kadar, grotesk, sanatçılara otoriteyi sorgulama, eleştirel düşüncüyü uyandırma ve toplumsal yapıları eleştirme gücü vermiştir. Zamanla, grotesk, muhalif seslerin güçlü bir aracı olarak işlev görmüş ve sanatçılara hükümet sistemlerini sorgulama, toplumsal hiyerarşileri sorgulama ve sistemik adaletsizliklerle yüzleşme fırsatı sunmuştur.

Grotesk, Grandville gibi sanatçılara, belirlenmiş normları bozmak ve muhalif görüşleri ifade etmek için güçlü bir görsel sözlük sağlamıştır. Hiciv, edebi ve sanatsal bir tür olarak, genellikle siyasi figürleri ve toplumsal konuları eleştirmek için kullanılmış, düşünce ve eylem provoke etmek için mizah ve abartma kullanılmıştır.

1827'de *Cromwell* adlı oyununun önsözünde, Victor Hugo (1802-1885) groteskin sanat, şiir, edebiyat ve dramda ne denli önemli bir denge unsuru olduğunu etkileyici bir biçimde savunmuştur. Hugo'ya göre, sanatçılar *karanlığı ışıqla, yüceyi gülünçle* (Victor Hugo, 1895: 24) ustalıklı bir araya getirmeli, bedeni ve ruhu, hatta hayvanı ve ruhu bile birbirine karıştırmalıdır; böylece tüm varlık alanlarının iç içe geçmişliğini açığa çıkarabilirler. Esasen, Hugo, modern sanatı görünüşte ayrı düşen bileşenleri ustaca bir araya getiren karmaşık bir yapı olarak tanımlamıştır. Bu sanatta, klasik güzellik algısından uzaklaşmak, çirkinlik ve bozukluğu içine almak suretiyle, uyumlu ve bütünlük içinde bir sanatsal ifade ortaya çıkarılmaktadır (Khouri, 1980: 10).

Hugo'nun perspektifinden bakıldığında, sanat, yüceyle gülünç, güzel ve grotesk arasında adil bir paylaşım içerir ve her biri farklı, ancak birbiriyle bağlantılı yapı taşlarını ortaya koymaktadır. Gerçekten de grotesk, hayatın ve ölümün esrarını, günah ve kurtuluşun sonsuz mücadelesini, zevk ve acının ikiliğini mizahi bir biçimde içselleştirerek, bu korkuların doğasında bulunan gücü azaltmakta, mizahi bir bakış açısıyla bu korkuları dönüştüren grotesk, izleyicilerde içe dönüş ve anlayışı teşvik etmektedir.

Bilimsel Perspektif

18. yüzyılın sonu, insan-hayvan melezlerinin kavramı etrafında birleşen eleştiriler ve bilimsel tartışmaların dikkate değer bir dönemini işaret etmektedir. Tıp, doğa bilimleri ve zooloji alanlarında saygın bilim insanları, insanların ve hayvanların karşılaştırmalı anatomisi etrafında yürütülen tartışmalara aktif olarak katılmışlardır.

İngilizler ve Fransız entelektüeller arasında hayvanlar üzerindeki egemenlik ile ilgili farklı inançlar ortaya çıkmıştır. İngilizler, hayvanlar üzerinde ilahi bir egemenlik inancını sıkıca korurken, Fransız entelektüeller, devrim sonrası Protestanlığın etkisi altında, insan-hayvan ilişkilerinin anlayışında daha belirsiz bir yaklaşım benimsemişlerdir (Paulson, 2009: 171). Özellikle, Fransız bilim insanları, bu ilişkiyi açıklamak için katı hiyerarşik modellere dayanmayan açıklamalar sunmayı amaçlamışlardır. Georges-Louis Leclerc Comte de Buffon'un etkisiyle (Bowler, 1973: 259), Dünya'nın Kutsal Kitap tarafından sunulan zaman çizelgesinden çok daha eski olduğunu iddia ederek İncil'e meydan okumuşlardır. Buffon, doğal dünyanın kusurlu doğasını kabul etmiştir (Bowler, 1973: 270). Bazı türler, Tanrı'nın mükemmel tasarımının bir kanıtı olarak değil, simetrisiz veya abartılı şekilleri, özellikleri veya desenleri nedeniyle canavar olarak görülmüştür (Bowler, 1973: 272).

Charles Darwin'in düşüncelerini etkileyen Jean-Baptiste Lamarck, türlerin değişebilirliği konusunda bir teori ortaya koymuştur. Bu teoriye göre, hayvanlar çevreye uyum sağlama ve edinilen değişiklikleri gelecek nesillere aktarma motivasyonu ile hareket etmişlerdir (Paulson, 2009: 172).

Paralel olarak, diğer bilim insanları, Carl Linnaeus ve diğer 18. yüzyıl öncülerinden devralınan sınıflandırma stratejilerini yeniden gözden geçirmiştir (Buratovich, 2023: 2). Georges Cuvier, türlerin gelişimi için geçerli bir açıklama olarak değişim teorisini reddetmiş ve doğal dünyayı dört eşit krallık şeklinde düzenleyen yeni bir sınıflandırma sistemi getirmiştir (Cheung, 2006: 46), bu önceki hiyerarşik merdiven veya zincir modellerinden farklı bir yaklaşımdır. Georges Cuvier ve Geoffroy Saint-Hillaire'ın farklı görüşleri 1830'da Fransız Bilimler Akademisi'nde tartışmalara yol açmış ve hayvanların doğal dünya modellerindeki yerleşimi konusundaki sürekli ilgiyi vurgulamıştır (Paulson, 2009: 173). Bu bağlamda, pozisyonlar sabit miydi, yoksa türler zaman içinde nasıl dönüşebilirdi? O dönemde "canavarlıklar" olarak adlandırılan mutasyonların nedenleri neydi? İnsanları hayvanlardan ayıran özellikler nelerdi ve hangi özellikleri paylaşıyorlardı? Zoologlar, doğa tarihçileri, karşılaştırmalı anatomistler, sanatçılar ve yazarlar, bu soruları görsel ve edebi açılardan ele alarak canavarlık kavramını incelemişlerdir.

Resim 1: Charles Le Brun, A system of physiognomy, 1671

Kaynak: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:The_relation_between_the_human_physiognomy_and_that_of_the_Wellcome_L0010071.jpg

Sanatta, insan-hayvan melezliği teması, özellikle 19. yüzyılın başlarında Fransa'da yeniden popülerlik kazanmıştır ve bu durum, Charles le Brun'un insan ve hayvan yüzlerini karşılaştıran çizimlerinin 1806 yılında yayımlanmasıyla ilişkilendirilebilir. Le Brun, Giambattista della Porta'nın resimli kitabı *De Humana Physiognomica*'dan ilham almış, ancak kulaktan gözlere çizilen çizgilerin açılarını ölçmek için geometri kullanmıştır (Resim1). Bu yöntem, beyaz Avrupalı erkeklerin yüzlerinde ve profillerinde bulunan açılarını vurgulamayı amaçlamış ve bu açılara dayanarak insan ve hayvan karakteri hakkında nicel değerlendirmeler yapılabileceği düşünülmüştür.

Bu bağlamda, fantastik formlar, pozitif bilimlerin modern düşünce ışığında eski sembollerin yeniden değerlendirildiği bir süreçte yeniden şekillendirilmiş ve yapılandırılmıştır. Hayvanların insan gibi davrandığı, insan başlı hayvanlar ve hayvan başlı insanların çeşitli sanatsal temsillerde yaygınlaştığı görülmüştür. Zoolojik krallığın sınırları aşılmış ve sanatçılar çeşitli türlerden beden parçalarını kullanarak bu krallığın tahkimatlarını ele geçirmiştir. Bu beden parçaları etkili bir şekilde form alfabetine dönüştürülmüş ve sanatçılar tarafından istedikleri gibi yeniden düzenlenerek hayal gücüyle oluşturulmuş melez yaratıklara yol açmıştır.

Sonuç olarak, 18. yüzyılın sonu, insan-hayvan melezleri etrafında yapılan eleştiriler ve bilimsel tartışmaların ilgi çekici bir etkileşimini gözlemlemiştir. Farklı alanlardan gelen bilim insanlarının çeşitli bakış açıları, insanlar ile hayvanlar arasındaki karmaşık ilişkiye dair derinlemesine kavrayışları ortaya koymuştur. Bilim ve

sanat alanları, fantastik formların keşfinde birlikte hareket etmiş, varoluşun doğası ve insanlığın doğal dünya içindeki yeri üzerine yapılan tartışmaları desteklemiştir.

Grandville'in 'Les Métamorphoses du Jour' Eseri

Avrupa'da 19. yüzyıl, insan-hayvan melez imajlarının dikkat çekici bir şekilde yaygınlaştığı bir döneme şahit olmuştur. Önceki melez figürlerinin aksine, bu dönemin melez karakterleri artık tanrılar, şeytanlar, melekler, fantastik yaratıklar veya yöneticilerin sembollerinden ayrıldılar. Bunun yerine, bu dönemin ünlü ustası Grandville çalışmalarında antropomorfik melezler Paris'in sıradan insanlarını temsil etmeye başlamıştır. Bu yaratıklar, birleşik hayvan ve insan anatomileriyle Bourbon Restorasyonu'nun son günlerinden Temmuz Monarşisi'nin hemen hemen tamamına kadar günlük yaşamın sevinçlerini ve acılarını deneyimlerler (Getty, 1984: 197). Grandville'in melezleri sadece insanlar ile hayvanlar arasındaki boşluğu kapatma amacını taşımakla kalmaz, aynı zamanda hızla değişen politik, endüstriyel ve bilimsel dönüşümler karşısında sosyal sınıflar arasında eşitlik sağlama çabalarını yansıtmaktadır.

1829 yılında yayımlanan *Les Métamorphoses du Jour*, çeşitli hayvan karakterlerin insanlar gibi davrandığı, sık sık absürt veya ironik durumları tasvir eden hicivsel illüstrasyonlardan oluşur. Hayvanlar, politikacıları, aristokratları ve diğer yetkilileri temsil eden farklı toplumsal rolleri simgeler. Grandville'in bu grotesk figürlere getirdiği hayal gücü ve mizahi yaklaşımı hem gülmece hem de keskin eleştiri için olanak tanır. Bu grotesk figürler, çağdaş siyaseti, toplumsal gelenekleri ve insan saflıklarını keskin bir yorumla ele alarak, eseri politik karikatür ve grafik hiciv tarihinde önemli bir kilometre taşı haline getirir (Fayos-Perez ve Germán, 2015). Grotesk, Grandville'in illüstrasyonlarında önemli bir özelliktir ve insan ve hayvan özelliklerinin birleşimini sunarak daha derin mesajlar iletmektedir.

Grandville'in *Les Métamorphoses du Jour* eserindeki sanatsal tarzı, çağının diğer politik hicivcilerinden ayıran bir özelliktir. Detaylı ve karmaşık illüstrasyonları, yüz ifadelerine, vücut diline ve moda özen göstererek grotesk figürlere derin anlam katmaktadır. Antropomorfizm ve görsel sembolizmin kullanımı, illüstrasyonların genel estetik cazibesine katkıda bulunur ve altında yatan mesajları güçlendirir (Bullock, 2002: 112).

Melez kompozisyonlarındaki farklı unsurları ustalıkla birleştiren Grandville, onları günlük gerçekliğin içine başarıyla yerleştirir. Sonuç olarak, Grandville'in melezleri etrafında yapılan tartışmalar, onların günlük niteliklerine vurgu yaparak, politik sonuçlarını inceleyerek ve 1830'ların ve 1840'ların bilimsel akımlarında hayvansallık ile insansallık arasındaki etkileşimi kapsayan daha geniş tartışmalara katılarak, yeniden şekillendirmektedir. Grandville'in tarzındaki değişimler ve form kombinasyonları, melezleri oluşturan insan ile hayvan arasındaki sınırları yavaş yavaş belirsizleştirmektedir. Bu değişim, erken dönem eseri olan *Les Métamorphoses du Jour*'da insan bedenlerinin üzerine yerleştirilen hayvan kafalarından başlamış ve *Fables de La Fontaine* (1838) ve *Scènes de la vie privée et publique des animaux* (1840-42)'da hayvanların insanlaştırılmasına doğru ilerlemiştir; burada hayvanlar insan pozlarını alır veya insan kıyafetleri giymektedir. Son olarak, *Un Autre monde* (1843-44) eserinde, homo sapiens dahil türler serbest ve doğaçlama bir şekilde birbirleriyle birleştirilerek ilgi çekici melezler yaratmaktadır.

'Les Métamorphoses du Jour'dan Örnekler

Della Porta, Le Brun ve Rowlandson gibi fizyonomistlerin eserlerinde, insan başlarının hayvan başlarıyla karşılaştırılması, genellikle bir bireyin başının başka biriyle karşılaştırılması şeklinde sıkça görülen bir tema olmaktadır. Ancak Grandville, kariyerinin ilk adımlarını attığı litografi serisi *Les Métamorphoses du Jour* ile bu iki perspektifi birleştirmeyi denemektedir. Amacı, hayvan başlarını insan bedenleriyle birleştirerek karakter değerlendirmeleri yapmaktır. Bu melez oluşumlar genellikle insan figürleri olarak algılsa da, Grandville'in çizimlerinde tanrılar, papalar veya hükümdarlar değil, sıradan insanlar temsil etmektedir. Sahne üzerinde oyuncu rollerine bürünmüşler ve hayvan maskeleri takmaktadırlar; maskeler zaman zaman insan karakterlerinin bazı yönlerini ortaya çıkarırken bazen hayvan davranışlarını sergilemektedir.

Grandville, izleyicinin onları anlamak için imgelerini okuması gerektiğini açıkça belirtir, çünkü kelimeler gibi sembolik olarak işlev görürken, anlamlandırma hem görsel hem de dilsel düzeydeki terimler arasındaki diyalektik tarafından üretilir. Grandville'in metinlerinde kelimeler ve imgeler arasındaki gerilim sayesinde, okuyucunun yüzey ve madde arasındaki ayrışma ve temsilin dönüştürücü gücü ile yüzleştiği karikatür, modern deneyimin dengesiz doğasını görmemizi, okumamızı ve yüzleşmemizi sağlar.

Örneğin, "Allons done lambin ... de l'eau ... de l'eau! Eh! ... j'peux pas aller plus vite!" ("Haydi, ağır hareket etme ... su ... su! Hey! ... Daha hızlı gidemem!") başlıklı eserde (Resim 2), yavaş hareket eden bir hizmetçinin başı salyangoza oldukça benzemektedir. İlginçtir ki, hayvan maskesi sadece salyangoz başını değil, tam bir salyangoz kabuğunu içerir, böylece hizmetçinin acil durumlarda bile yavaş hareketinin nedenini açığa çıkarmaktadır. Hanımefendi, kedibalığı başlı talibinin düello yapacağını fark edip hizmetçisinin kollarında

bayılır. İki kılıç taşıyan adam sol taraftaki kapıdan çıkmakta, bayılan hanımefendiyi tutan hizmetçi ise köpek başıyla, sadakat ve bağlılığı ima etmektedir.

Bu eserdeki iki hizmetçi, *Les Métamorphoses du Jour* boyunca hayvan başlarının anlamlarını temsil eden sembolik çağrışımların türlerini örneklendirmektedir. Hayvan başları, hayvan davranışlarının gözlemlenen özelliklerini, Aristoteles'in (Timofeeva, 2018: 31) doğa tarihine dayanan hayvan imgelerinin sembolik dilini veya sadece hayvanların fiziksel görünümünü yansıtmaktadır. Salyangoz örneğinde, insan hizmetçi salyangoz gibi yavaş hareket ederken, köpek/hizmetçi ise insanın en iyi dostu ve koruyucusu ve hizmetkârı gibi birkaç çağrışım uyandırmaktadır.

Resim 2: J.J. Grandville, No: 20, Allons done lambin ... de l'eau ... de l'eau! Eh! ... j'peux pas aller plus vite!/ Haydi, ağır hareket etme ... su ... su! Hey! ... Daha hızlı gidemem!, litografi,1829.

Kaynak: https://www.splrarebooks.com/uploads/images/70/med/70_020.jpg

Diğer eserlerde, kunduzlar inşaat ve mimari faaliyetlerde bulunurken, kargalar morgda cesetleri parçalar ve genç papağanlar okuldaki öğretmenlerinin sözlerini tekrar ederler (Resim 3.). Bazı durumlarda, insanlar tarafından belirli görevler için kullanılan hayvanlar, aynı görevleri insanlar gibi yerine getirmektedir. Sülükler, hastalarının kanını akıtmaya hazır bir şekilde doktor olurken, eşekler, insan bacakları üzerinde yürürken bile ağır yük taşımaya devam etmektedir. Bazen hayvanlar estetik nedenlerle seçilir; orijinal baskıdan sansürlenmiş iki litografi eserinde, böceklerin pürüzsüz ve renkli sırtları, Cizvit rahipleri için bir geçit töreninde kostümler haline gelmektedir (Resim 4).

Resim 3: J.J. Grandville, No: 22, litografi,1829.

Kaynak: https://www.splrarebooks.com/uploads/images/70/med/70_063.jpg

Resim 4: J.J. Grandville, No: 72, Famille des scarabées, litografi, 1829.

Kaynak: https://www.splrarebooks.com/uploads/images/70/med/70_034.jpg

Belirli davranış özelliklerinin, geleneksel sembollerin, fiziksel görünümünün ve belirli türlerin seçimi, çağdaş Fransız argosundaki anlamlarından etkilenmiştir. Bu argo dilinde, aslanlar şakacı bir şekilde *dandy* olarak adlandırılırken, güvercinler *simsarlar* olarak şekilde anılmaktadır. Kertenkeleler kasabalarda boş boş dolaşan *flâneur*ler olarak nitelendirilirken, fareler *bale dansçılarına* benzetilmektedir. Bu ilişkilendirmeler zamanla geliştirilmekte ve toplum tarafından benimsenmektedir. 1840'lara geldiğinde, genel sosyal tiplerin veya fizyolojilerin koleksiyonları ortaya çıkmakta ve bireyler mesleklerine, davranışlarına veya fiziksel özelliklerine uygun hayvan isimleriyle şakalaşarak karşılaştırılmaktadır.

Karikatürlerde hayvan başlarının ve bedenlerinin insan parçalarıyla birleştirilmesi, uzun zamandır ahlaki mesajları iletmek veya karakterler hakkında yargılarda bulunmak için bir araç olarak kullanılmıştır. Ancak, bu erken karikatürler genellikle Grandville'in *Les Métamorphoses du Jour* eserlerindeki sistemli ve detaylı tanınabilir türleri tasvir etme özelliğinden yoksundur. 1789 Devrimi'nin sarsıntısı ardından, insan ve hayvan formlarının birleşimi, karikatür hareketinde yaygın bir tema olarak ortaya çıkmıştır. Özellikle dikkat çeken bir konu, kraliyet başlarının 'iğrenç hayvanlar' ile mizahi bir şekilde birleştirilmesidir; bu, bu figürleri aşağılamak ve hatta sonrasında yapılan idamlarını haklı çıkarmak için kullanılan bir hiciv aracıdır. Eğer kralın bir domuz vücudu varsa veya kraliçe iğrenç bir harpi ise, bedenlerinin ortaya çıkardığı canavar gibi vahşi yaratıklar olarak kesilebilmektedir. Jakobenler, böyle resimlerin gücünü fark ederek, 1792'de karikatürlerle önemli siyasi değişiklikleri etkilemek ve halkı bir araya getirmek amacıyla stratejik olarak karikatürleri kullanmışlardır. Bu sanatsal yöntemlerin etkinliği, gücü ve aldatıcı doğası bu dönemde ortaya çıkmıştır (Paulson, 2009: 181).

Grandville'in karikatürleri, zaman zaman belirli kişilere hakaret içerse de *Les Métamorphoses du Jour*'da etkisi eşitsiz toplumsal hiyerarşilerin daha demokratik bir yapıya doğru düzeltilmesi olmuştur. Bir cumhuriyetçi olan Grandville, Restorasyon dönemi toplumunda hayvan maskeleri kullanarak, 1830 Temmuz Devrimi sırasında eşitsizliğe karşı mücadelede cesur bir şekilde kalemını silah olarak kullanmış, 1835'e kadar politik karikatür dergisi *La Caricature*'da yer alarak tüm insanların aslen hayvanlarla benzer olduğunu iddia etmiştir.

Charles X döneminde, özellikle karikatürlerin sıkı bir sansürle karşılaşmasından dolayı (Sitzia, 2020: 9), *Les Métamorphoses du Jour*'un ilk yayımlandığı dönemde, karikatüristler toplumu ve iktidardakileri eleştirmek için alternatif yöntemlere başvurmak zorunda kalmışlardır. Bu görsel sınırlamalar, kadın modası, saç stilleri, genel sosyal tipler veya hafif erotik fantaziler gibi güvenli konuların alay edilmesini teşvik etmiştir. Grandville'in durumunda ise hayvan başlarının maskeler olarak kullanılması, suçlamaların gücünü azaltmış ve sansür veya yasal sonuçlara yönelik riski düşürmüştür; çünkü o sadece sadece bir süvari gibi giyinmiş bir baykuşu tasvir ettiğini ve genç Chartres Dükü'nü gelecekteki kral Louis-Philippe'in oğlu olarak söylentilerin öne sürdüğü gibi tasvir etmediğini savunabilirdi. (Paulson, 2009: 184)

Resim 5: J.J. Grandville, No: 36, M. Martin-Pêcheur apportant à dîner à sa famille/ Bay Martin-Balıkçı ailesine yemek getiriyor, litografi, 1829.

Kaynak: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Les_M%C3%A9tamorphoses_du_jour_p._XLIV.jpg

Grandville'in *Les Métamorphoses du Jour* adlı karikatürlerinde, insan başları ustaca seçilmiş hayvan türlerinin üzerine yerleştirilerek sempati uyandıran etkileyici insan-hayvan melezleri tasvirleri ortaya çıkarmaktadır. *M. Martin-Pêcheur apportant à dîner à sa famille* (Bay Martin-Balıkçı ailesine yemek getiriyor) adlı eser (Resim 5), yoksul bir adamı balıkçı olarak tasvir ederek, sadece küçük bir balıkla aç ve evsiz ailesine dönen dokunaklı bir sahne sunmaktadır. Bu örnekte, insan ve hayvan unsurlarının birleşimi, öfke veya dehşet uyandırmak yerine sahnenin duygusal etkisini arttırmaktadır. Özellikle, Grandville, Mr. Martin-Pêcheur'un ailesinin altı kuş gagasını çizerek, bunlardan beşinin babaya doğru açık olduğunu vurgulayarak, kuş-adamın zorlu rolünü vurgulamaktadır. Açık gagalar, ailenin açlığını ima ederken, insan bedenlerinin yamalı ve eski püskü giysileri ailenin yoksulluğunu yansıtmaktadır. Çocuklardan ikisi çıplakken, sahip oldukları az sayıdaki kıyafet yamalı ve yıpranmıştır. Onların tek sığınağı, annelerinin kuş kanatları yerine üzerlerine serdikleri bol paltosudur. Bu, insan-hayvan melezlerinin, Marie-Antoinette gibi kuş ve insan parçalarından oluşan grotesk harpiller gibi, canavarca yaratıklar olarak değil, yoksulların zor durumuna duyulan sempatiyi uyandırdığı anlamına gelmektedir.

SONUÇ

Hayvan imgelerini ahlaki mesajları iletmek için bir araç olarak kullanma geleneği, Physiologus ve ortaçağ mahlukatnameleri gibi eserlere kadar uzanan köklü bir geçmişe sahiptir (Kingett et al., 2018: 7). Ancak, antropomorfik hayvanların öncelikle çocuklara hitap ettiği ve çocuk edebiyatı ve eğlenceyle sınırlandırılması gerektiği şeklindeki algı, daha yeni bir gelişmedir. Bu analiz boyunca, Grandville'in insanlaşmış melez yaratıklarının, hayvanlar, insanlar veya ikisinin birleşimi olarak algılanmış olsalar da Charles X dönemi ve Temmuz Monarşisi'nin çalkantılı yıllarında Fransız toplumunda yaygın olan ekonomik ve sosyal eşitsizliklere dair derin mesajları iletmek üzere bilinçli bir şekilde tasarlandığı açıkça ortaya çıkmaktadır.

Grotesk ve politik hiciv geleneği, sanatçılara toplumsal eleştiri yapma ve egemen durumu sorgulama konusunda güçlü bir araç sağlayan zengin ve dinamik bir geçmişe sahiptir. Antik sanattan çağdaş ortamlara kadar, grotesk, gerçekleri açığa çıkarma, otoriteyi sorgulama ve toplumsal bilinci şekillendirme konusunda etkili bir araç olmuştur. Bu ilişkinin karmaşıklığını anlayarak, groteskin politik söylem üzerindeki dayanıklı etkisini ve toplumsal değişimi nasıl etkileyebileceğimize dair daha derin bir anlayış kazanırız.

Grotesk içindeki mizah ve korku arasındaki iç içe geçmiş doğa, antik satirik oyunlardan çağdaş hiciv eserlere kadar sanatsal ifadeleri etkilemeye devam etmektedir. Grotesk, sanatçılara alışlagelmiş normlara meydan okuma, adaletsizliklerle yüzleşme ve insan deneyiminin karmaşıklıklarını yansıtmaya fırsatı sunan etkili bir araç olarak hizmet etmiştir. Victor Hugo'nun perspektifi, grotesk alanında insan duygularının ve deneyimlerinin geniş yelpazesini içeren bu dinamik etkileşimi daha da açık bir şekilde anlamamızı sağlar. Sonuç olarak, mizah ve groteskin birleşimi hem sanatsal ifade hem de derin düşünce için bir araç olarak hizmet eder ve bireylere varoluşun karmaşıklıklarını anlama ve iç içe geçmişlik hissiyle yola çıkma olanağı sunar.

Bu illüstrasyonların fantastik hayaller olarak yorumlanması mümkün olmakla birlikte, Grandville'in çağdaş ortamıyla derin bir bağlantı kurarlar. Bu bağlam, endüstrileşmenin, sermayenin ve demokratikleşmenin karmaşık dinamikleriyle karakterize edilir. Sonuç olarak, Grandville'in eserleri Romantizm ve sürrealizm

akımları arasında bir köprü işlevi görebilir ve tam anlamıyla her iki akıma da tam olarak uymazlar (Mac Orlan, 2016: 78).

Kuşkusuz çocukları da cezbeden Grandville'in yaratıları, olgun temalara da sahiptir. Açgözlülük, kibir, zina ve hatta cinayet gibi insan davranışlarının çirkin yönlerini açığa çıkarırlar. Bu karakterlere hayvan özelliklerinin dahil edilmesi, gizlemek istedikleri kişilik özelliklerine işaret eder. Grandville'in evreninde herkes, gerçekleri açığa çıkaran maskeler taşır.

Grandville'in eserlerinde insan ve hayvan formlarının yan yana gelmesi, toplumu demokrasiye doğru ilerlemeye adanmış güçlü bir modern groteski ifade eder. *Les Métamorphoses du Jour*, hem çağının ruhunu yansıtan hem de zamansız bir niteliğe sahip olan bir eserdir. *Bugünün Dönüşümleri* olarak çevrilebilen başlığı, eserlerin çağdaş olayları, insanları (ve hayvanları) ve modaları tasvir ettiğini vurgular. Ayrıca, Grandville'in insan ve hayvan formunun birleşimini estetik ve ahlaki bir araç olarak kullanması, Ovid'in ünlü *Metamorfozlar*'ına (M.Ö. 8) yapılan bir göndermeyi ortaya koyar ve dönüşüm hikayeleriyle paralellik kurar (Paulson, 2009: 187).

Özellikle, Grandville'in katkısı, sadece insan-hayvan melezlerini modern Parisli oturma odalarına tanıtmakla sınırlı kalmaz; aynı zamanda onları en son moda kıyafetlerle giydirecek, toplumdaki eşitsizlikleri ve haksızlıkları grotesk kavramı içinde eleştirmeye imkân tanır. Bu yönüyle, insanlaşmış hayvanları ve hayvanlaşmış insanları kullanarak insanlığın çirkin yüzünü açığa çıkarması, Grandville'in modern grotesk sanatına en önemli katkısı olarak değerlendirilebilir.

Sonuç olarak, Grandville'in sanatsal yaratıları, hayvan imgeleri etrafındaki geleneksel algıların sınırlarını aşar. Toplumsal sorunlara ışık tutmak, bilimsel varsayımlara meydan okumak ve insan davranışlarının kusurlarını ortaya çıkarmak için güçlü bir araç olarak hizmet ederler. Hayal gücü ile gerçeklik arasında gezinerek, Grandville'in eserleri sanatsal peyzajda eşsiz bir konuma sahiptir ve grotesk türünün yorumlanmasına ve insan doğasının incelenmesine kalıcı bir etki bırakır. Grandville'in *Les Métamorphoses du Jour* eseri, politikanın grotesk figürlerle kullanımının zaman içindeki zamansız bir örneğidir. Hiciv, alegori ve mizahın ustalıklı birleşimiyle Grandville, döneminin sosyo-politik manzarasına dayanan sürekli bir yorum yapar. Groteskin eserindeki derin anlamlarını inceleyerek, sanatsal ifadenin sosyal eleştiri için etkili bir araç olduğunu anlayarak, geçmiş ve günümüz izleyicileri üzerinde kalıcı bir etki bıraktığını görürüz.

KAYNAKÇA

Bahtin, M. M. (2016). *François Rabelais ve Ortaçağ-Rönesans Halk Kültürü* (Çev., S. Gürses.). Alfa Yayınları.

Bowler, P. J. (1973). Bonnet and Buffon: Theories of Generation and the Problem of Species. *Journal of the History of Biology*, 6(2), 259–281. <https://www.jstor.org/stable/4330597>

Bullock, M. (2002). Watching Eyes, Seeing Dreams, Knowing Lives. In N. Rotfels (Ed.), *Representing Animals* (ss. 99–118). Indiana University Press.

Buratovich, M. A. (2023). Linnaeus Creates the Binomial System of Classification. *Salem Press Encyclopedia*, 2.

Cheung, T. (2006). The Hidden Order of Preformation: Plans, Functions, and Hierarchies in the Organic Systems of Louis Bourguet, Charles Bonnet and Georges Cuvier. *Early Science and Medicine*, 11(1), 11–49. <https://www.jstor.org/stable/4130054>

Fayos-Perez, P., & Germán, E. (2015, March 29). *Object and Animal Metamorphosis in 19th Century Satirical Print*. Material Cultures / Material Worlds, Boston. <https://doi.org/10.13140/RG.2.1.3102.6401>

Getty, C. F. (1984). Grandville: Opposition Caricature & Political Harassment. *The Print Collector's Newsletter*, 14(6), 197–201. <https://www.jstor.org/stable/24552994>

Hauser, A. (2016). Rönesans Döneminde Sanatçının Toplumsal Konumu. İn E. Batur (Ed.), *Rönesans'ın Serüveni* (ss. 172–204). Sel Yayıncılık.

Khouri, N. (1980). *The grotesque: Archeology of an anti-code*. <http://dspace.uni.lodz.pl:8080/xmlui/handle/11089/45416>

Kingett, L., Hanken, J., Piper, R., & Crumpton, N. (Ed.). (2018). *Animal: Exploring the Zoological World*. Phaidon Press Limited ; Phaidon Press Inc.

Mac Orlan, P. (2016). Grandville the Precursor (Çev., R. G. Elliott.). *Art in Translation*, 8(1), 69–78. <https://doi.org/10.1080/17561310.2016.1143714>

- Ölmez, B. G. (2019). Modern Resimde Fantazmagorik ve Grotesk İmgeler. *Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi*.
- Paulson, N. (2009). Natural Disorder: The Animal Image in French and British Art before Darwin, c. 1790-1859. *All Theses and Dissertations (ETDs)*. <https://doi.org/10.7936/K73T9F6X>
- Rızvanoğlu, E. (2016). Bakhtin’de Beden ve Dünyanın Grotesk Kavranışı. In Ş. Pala (Ed.), *Grotesk* (ss. 15–38). Bilgesu Yayınevi.
- Saraçlı, S. (2009). *Dönüşüm ve Grotesk: Carson McCullers-Truman Capote*. Ege Üniversitesi.
- Şen, S. O. (2023). Bruce Gilden Fotoğrafında Grotesk ve Karnavalesk Unsurlar: Bakhtinci Bir Yaklaşım. *Tykhe Sanat ve Tasarım Dergisi*, 8(14), 131–141. <https://doi.org/10.55004/tykhe.1223037>
- Sitzia, E. (2020). Lost in Intersemiotic Translation? J. J. Grandville’s Illustration of Robinson Crusoe. *Journal for Literary and Intermedial Crossings*, 2(5), 1–28.
- Timofeeva, O. (2018). *Hayvanların Tarihi: Felsefi Bir Deneme* (Çev., B. E. Aksoy.). Kolektif Kitap.
- Ünlüaycıl, N. (2003). Grotesk Anlatım ve Türk Oyun Yazarlığında Kullanımı. *Tiyatro Araştırmaları Dergisi*, 16(16), Article 16. https://doi.org/10.1501/TAD_0000000018
- Victor Hugo. (1895). *Oliver Cromwell*.